Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 26, 1910, at the post-office of Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 29. septembra (Sept. 29), 1931. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 227

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Združene države postajajo dežela monopolov

Koncentracija kapitala vedno večja. Pojav milijardskih korporacij. Vse se združuje in spaja

New York, N. Y.—Da je doba ameriškega individualizma in toko opevane privatne iniciative nekaj desetletij za nami in da se nahajamo v silnem valu gospodarskega združevanja in spajanja, pokazuje dr. Laidlerjeva knjiga "Koncentracija v ameriški industriji," ki je bila te dni izdana.

Nad dvajset let je že, odkar je bila slična knjiga in povzročila veliko komentarja posebno med konservativnimi "razdiralci" trustov, katere je vodil pokojni Bryan mlajšega slovesa in smrtni sovražnik evolucije. Ampak tedaj je bilo le par večjih korporacij v javnosti, United States Steel in Rockefellerjeva Standard Oil.

Slednjo je vrhovno zvezno sodišče "razbilo" v več samostojnih delov. Deteta pa so se razvila in v par desetletjih prerastla svojo mater. Sedaj je v procesu novo združenje Rockefellerjevih oljnih družb, ki seveda nikdar bile nikdar samostojne kljub obstoju vrhovnega sodišča. Pred par tedni je bilo naznanjeno, da se spojita Standard Oil of New Jersey in Standard Oil of California v silnega orjaka z nad osemma milijardama dolarjev premoženja.

Dr. Laidlerjevo delo ne uključuje tega slučaja in ravno tako mnogo drugih, ker sega le do leta 1929. Kljub temu pa pokaže val spajanja industrij in koncentracije kapitala, ki je nastal po vojni. Na zunaj to spajanje ni toliko vidno, ker industrijska in trgovska podjetja po spojitvi običajno obdrže svoje staro ime. Velebankirji in industrijski magnatje se za imena ne prepirajo, kot na primer lastvo: njim je za bistvo, jeto: za kontrolo uprave v svrho profita.

Od leta 1919 do 1928 se je v manufakturni in rudniški industriji spojilo nad 7,000 podjetij. Javnonapravni industriji se je 1919 združilo le 22 družb, leta 28 je pa število preseglo 1,000. Po takozvanih "holding" kompanij kontrolira 45 odstotkov industrijskih podjetij in bogastva dežele.

Največji razmah spajanja pa kazuje v tej dobi bankirstvo. 1 odstotek bank poseduje skoro toliko premoženja kot ostalih 99 procentov. V finančnem in industrijskem svetu dežele 99 odstotkov bankirjev ne šteje sploh nič, ako se izvzamejo banke, s katerimi ti bankirji koncentrirajo premoženje vlagateljev, vodijo pa velebankirji, relativno majhna skupina, ki kontrolira ne le Ameriko, ampak tudi velik del zunanjega sveta.

Ti bankirji dominirajo sleherno veliko korporacijo in so glavni faktor, ki pospešuje koncentracijo industrij.

V avtni industriji sta Ford in General Motor, katero kontrolira Morgan, lansko leto producirali 75% avtomobilov — tri izmed velikih štirih. United States Steel, Bethlehem Steel, ki sta te dni znižali plače za 10%, kontrolira 52% jekla. Mellonova Aluminum Co. kontrolira nad 90% aluminija. Industrija trdega premoga je v rokah osmih družb, ki v tesni zvezi z železnicami. Ena korporacija kontrolira 75% telefonov, druga ravno toliko telegrafskega biznisa, tretja dominira industrijo radia. To naraščanje velikih korporacij bi se lahko nadaljevalo in pokazalo en sam monopol v sleherni industriji razen manufakturne.

Trusti so že tudi močno posegli v trgovino na drobno. Deset največjih korporacij dela nad 2 milijonov letnega prometa. In ena od teh, Great Atlantic and Pacif Tea Co., ki ima 16,000 trgovin, dela letnega prometa nad eno milijardo dolarjev. Verižne trgovinske korporacije so pričele razvijati tudi poljedelske korporacije v srednjem in južnem zapadu. Sploh je njih tendanca, da pridelajo vse poljske pridelke in producirajo vse blago za trg na lastnih farmah in v lastnih tovarnah.

Laidler se ne strinja s Hooverjem in njegovim robustnim individualizmom. Pravi, da mora vlada v interesu ljudstva krepko posegti v industrije, pričeti s strogim nadziranjem in podržavljenjem. Nadziranje korporacij pa je fikcija, ker dogaja se obratno. Vlada faktično nadzirajo korporacije in diktirajo svojo politiko nadziralnim komisijam. Kapitalizma ni mogoče kontrolirati. Razbiti ga bo mogoče le s socializiranjem industrij.

Pomanjkanje živil v Mukdenu

Prebivalstvu grozi lakota.—Pasivni odpor Kitajcev vznemirja japonsko vlado. — Bojazen pred sovjetsko intervencijo

Mukden, Mandžurija.—Zatvoritev bank, trgovin, živežnih skladišč ter brezbrižnost kitajskih avtoritet, ki je karakteristična, odkar so japonske čete zasedle Mukden in nekatera druga mesta v Mandžuriji, je ustvarilo akutno krizo. To je zlasti razvidno iz pomanjkanja živil med gosto naseljenim kitajskim prebivalstvom v Mukdenu.

V poskusu, da se reši revnejše prebivalstvo pred lakoto, so japonske avtoritete razdelile več tisoč vreč koruze, toda ne morejo razumeti brezbrižnosti kitajske vlade, ki odklanja obnovitev normalnih aktivnosti.

Diplomatični zastopniki tujezemskih vlad napovedujejo velike politične in ekonomske nemire, ako avtoritete v kratkem ne podvzamejo korakov za končanje sovražnosti. Situacijo zlorabljajo komunistični agitatorji za svojo propagando.

Japonske militaristične avtoritete so izjavile, da ne nameravajo okupirati Harbina, ker bi to lahko izzvalo spor s sovjetsko vlado, ki skupno s Kitajsko lastuje Kitajsko vzhodno železnico.

Vest iz japonskega vira se glasi, da sovjeti mobilizirajo vojaške čete ob severni meji Mandžurije v bližini Habarovska in Vladivostoka.

Peiping. — Uprava Peiping-Mukden železnice je prejela poročilo, da so banditi iztirili in oropali železniški vlak v bližini Mukdena. Trideset oseb je bilo ubitih, med njimi neki Anglež, in večje število drugih je bilo ranjenih.

Ženske v Braziliji morajo vprašati može, če smejo voliti!

Rio de Janeiro, Brazilija. — Poročene ženske bodo morale dobiti dovoljenje od svojih soprogov, predno bodo smele iti na volišče, pravi volilna postava, katero je objavila provizorična vlada. Samice, ki si služijo kruh v industriji ali trgovini, niso podvržene tej določbi in imajo enake volilne pravice kot moški. Volitev za moške je prisilna; kdor se jih ne udeleži bo plačal $6.20 kazni.

Več časopisov je naperilo ostro kritiko proti diskriminaciji napram omoženim ženam in zahtevajo enako volilno pravico zanje kot za moške.

Svilni stavkarji zmagujejo

Paterson, N. J. — 26 podjetij je že podpisalo pogodbo z unijo in nadaljnjih pet velikih podjetij je pristalo na pogajanje. Stavka se je pričela pred par meseci in večina stavkarjev se je že vrnila na delo.

KAMPANJA RUSKIH CARISTOV PROTI SOVJETOM

Ameriške inženirje in tehnike pozivajo, naj se vrnejo domov. Glavni stan imajo v Jugoslaviji

Boston, Mass. — (FP) — Ameriška sekcija ruskih caristov je pričela kampanjo, da pridobi ameriško reakcionarno časopisje za akcijo, da se vrnejo ameriški inženirji in strokovnjaki iz Rusije. Širiti so začeli strah, da te Američane v Rusiji čaka smrt. Namen te propagande je, da z njo vplivajo na sorodnike veščakov, ki bi po mnenju caristov lahko napravili na nje pritisk, da se vrnejo iz Rusije.

Ameriškim urednikom so poslali neko publikacijo, v kateri je uvodni članek naslovljen na ameriške strokovnjake v Rusiji, v katerem med drugim tudi pravijo: "Ako hočete ostati zdravi, zapustite Rusijo! Z vašim bivanjem v Rusiji gradite barikade proti osvobojenju Rusije in proti sili, ki je zoprna ruskemu narodu."

Osvoboditelji Rusije so seveda caristi! Vsaj v publikaciji, ki je glasilo "Ruske bratovščine za resnico", pravijo, da so. Glavni stan te organizacije je v Belgradu, Jugoslavija, in njene podružnice pa v vseh deželah, kjer živijo ruski caristi. Pravijo, da je "ruska narodna revolucija nejsogibna". Član "bratovščine" pa je "božji vojšak". Publikacija je vsa okinčana s križci.

Kolektorica ameriške sekcije ruskih caristov je Anastase A. Vonsiatsky iz Thompsona, Conn., in zbira "sklad za osvobojenje Rusije in v spomin mučeništva carja Nikolaja II." Blagajnik in splošni komisar "bratovščine" je neki Paleolog v Belgradu in načelnik "revizijskega" odbora pa metropolit Antony, nadškof ubegle ruske ortodoksne cerkve, v Sremskih Karlovcih, Jugoslavija.

Jugoslavija ima torej vsaj to čast v "politiki" narodov, da je glavno torišče ruskih caristov, ki imajo več pravic kot pa kmet, delavec ali pa obrtnik, in vse privilegije. Na njenem ozemlju se kujejo zarote proti Rusiji in razpošiljajo v svet, in to očividno z njenim odobravanjem.

Britske čete zatirajo protijaponske demonstracije

Devet Japoncev ubitih in več ranjenih v izgredih v Hongkongu. — Japonski odgovor ameriški vladi

Hongkong, 28. sept. — Izjavljajoč, da je vsled kritične situacije prisiljena intervenirati, je britska kolonijalna vlada odredila svoje čete proti kitajskim izgrednikom v Kowloonu, ki so v protijaponskih demonstracijah ubili devet Japoncev, med njimi ženske in otroke, in ranili večje število drugih.

Spopadi med Japonci in Kitajci so bili zlasti ostri v japonskem distriktu, katere pa so britske vojaške in policijske čete potlačile.

Britske militaristične avtoritete so zagotovile japonskega konzula v Hongkongu, da bodo protektirale življenje in lastnino Japoncev.

Tokio, 28. sept. — Japonska vlada je danes odgovorila na noto ameriškega državnega tajništva, v kateri je državni tajnik Stimson urgiral Japonsko, naj preneha s sovražnostmi v Mandžuriji.

Japonska vlada v odgovoru obljubuje, da se bo strogo držala določb mednarodnega zakona in pogodb pri poskusih za poravnanje kitajsko-japonskega konflikta v Mandžuriji.

Laval in Briand v Berlinu

Nemci hladno sprejeli francoska državnika.—Nemčija in Francija bosta apelirali na predsednika Hooverja za revizijo vojnih dolgov in reparacij

Berlin, 28. sept. — Nemčija je včeraj sprejela premijerja Lavala in zunanjega ministra Brianda uljudno, toda hladno. Krog tisoč ljudi broječa množica ne vštevši policijske straže se je zbrala pred kolodvorom, ko je ekspresni vlak pripeljal francoska državnika v Berlin.

Ko sta Laval in Briand stopila iz vlaka, so ju pozdravili kancelar Bruening, zunanji minister Curtius, francoski poslanik v Berlinu M. Andre Francois-Poncet, državni tajnik Von Buelow in drugi visoki vladni uradniki. Zunaj kolodvora pa je množica vzklikala "Hoch Laval! Hoch Briand! Ne maramo vojne; zahtevamo mir!"

Včeraj se je zvedelo, da bosta Nemčija in Francija apelirali na predsednika Hooverja za revizijo zavezniških dolgov in reparacij. Poročilo je prišlo iz francoskih virov. Premijer Laval je baje urgiral, naj ga kancelar Bruening ali pa zunanji minister Curtius spremlje na njegovi poti v Washington.

Premijer Laval je včeraj konferiral s kancelarjem Brueningom. Po zaključku konference je Laval dejal časopisnim poročevalcem, da sta se pogovarjala o tesnejših ekonomskih stikih med obema državama in izboljšanju trgovinskih odnošajev.

Japonska [illegible]

Celo njeni lastni rojaki so jo kritizirali, ker ni posegla v spor med Kitajsko in Japonsko

Ženeva, 28. sept. — Dejstvo, da je Liga narodov odklonila pomoč brazilskega Kitajski, ker se je izrekla proti intervenciji v japonsko-kitajskem konfliktu, je izzvalo ostro kritiko na zaključni seji Sveta Lige narodov.

Zastopniki malih držav so bili odprti v svoji kritiki. Obtožili so Svet Lige narodov, da se je zneveril svoji dolžnosti v smislu pogodbe, ker ni hotel žaliti Japonske. Izjavili so, da bo to imelo usodne posledice na razoroitvenem konferenco, ki se otvori v prihodnjem februarju.

Delegati so tudi kritizirali ameriško vlado, ker v svojih notah Japonski in Kitajski ni napravila nikake razlike med napadalno akcijo s strani japonske vlade in pasivnim zadržanjem Kitajske.

Zagovorniki Lige opravičujejo njeno akcijo z izgovorom, da sta obe, Japonska in Kitajska, odgovorni za sovražne čine v Mandžuriji.

Kitajska delegacija v Ženevi je priznala, da ne more sama prisiliti Sveta Lige narodov, da bi upoštevali njen apel glede intervencije. Namignila je, da bo skušala doseči dogovor s sovjetsko Rusijo, ki naj bi preprečil nadaljnja kršenja kitajskih pravic v Mandžuriji od strani Japonske.

La Guardia protestira proti vojaški godbi

New York. — Kongresnik La Guardia je Hooverju poslal protest proti javnim in radio koncertom mornariške godbe. V njem pravi, da mornariški godbeniki odjedajo kruh godbenikom, katerih je na tisoče brez dela, in ga urgira, naj prepove taj godbi vse javne nastope in koncerte na radiopostajah.

Petdnevnik se širi v industrijah

Washington. — Biro za delavsko statistiko poroča, da je petdnevni delovnik za stalno uvedlo 673 podjetij, ki uposlujejo nad 200,000 delavcev. Te številke ne uključujejo gradbene industrije, kjer petdnevnik rapidno postaja običajni delovnik. V zadnjem juniju so gradbeni delavci v 44 mestih delali po pet dni na teden.

REVOLTA V HOOVERJEVEM TABORU SE ŠIRI

Kongresnik Knutson se pridružil poslancem, ki zahtevajo zvišanje davkov na milijonarje. Davek na konzum ima malo zagovornikov

Washington. — (FP) — Republikanska mašina, ki je v preteklem desetletju imela spodnjo zbornico kongresa v svojih pesteh, se je pričela krhati. Najnovejši odpadnik od starogardnikov je poslanec Knutson iz Minnesote, ki se je v davčni zadevi pridružil progresivcem.

"Sedanja postava glede dohodninskega davka ne nalaga bremena tistim, ki ga najlagije nosijo," pravi v svojem komentarju o priporočilu senatorja Reeda iz Pennsylvanije za davek na konzum. Ako bi kongres sprejel Reedovo priporočilo, "bi nosili breme davka tisti sloji, ki so najmanj zmožni tega."

Knutson priporoča zvišanje davkov na velike dohodke in zapuščine ter obdavčenje vladnih bondov, po katerih posebno radi segajo multimilijonarji z namenom, da se izognejo dohodninskemu davku. Po njegovem mnenju je sedanji davčni zakonik zastarel in nedemokratičen in ako ne bo revidiran, ne bo dolgo, ko se bo vse bogastvo steklo v roke male skupine ljudi.

Kongresnik Knutson pravi, da je za temeljito revizijo davčne postave, ki mora iti za ciljem, da [illegible] sedanja neenakost [illegible] bogastva. "To ni ne socializem niti komunizem, ampak zdrava pamet. Prepričan je bila [illegible] ki nas je opozorila, da storimo to, kar priporoča Bacharach", — kongresnik iz New Jerseyja, ki je študi zapustil Hooverjev tabor in se je izrekel za zvišanje davkov bogatim slojem.

Knutson pravi, da Reedovo priporočilo "ne bo dobilo niti toliko glasov v kongresu, da bi se z njimi nabila puška."

Knutsonovo "revoltiranje" ni osamljen slučaj, ampak je simptom, ki pokazuje temperament bodočega kongresa. Republikanski in demokratski skavti, ki se vračajo iz dežele v Washington, poročajo o veliki nepopularnosti Hooverjeve administracije. Demokratje pričakujejo, da bodo imeli pri prihodnjih volitvah bogato žetev, in neki kongresnik je rekel, da bodo dobili vsak šest kongresnikov v Detroitu. In verjetno je, da bodo volilci skakali iz ognja v žerjavico ter se pri tem zopet opekli.

Uničevanje poljskih pridelkov

Los Angeles, Cal. — Farmarji v okolišu tega mesta so uničili več tisoč ton zeljnatih glav, ker je cena silno padla in bi ne napravili nobenega dobička, če bi jih spravili na trg, ker so prevozni stroški previsoki. Farmarji v dolini San Fernando so pa uničili cela polja čebule vsled padca cen temu pridelku.

Dočim se vrši uničevanje poljedelskih pridelkov v neposredni bližini Los Angelesa, so dobrodelne organizacije v tem mestu na delu z zbiranjem denarja za nakup živil družinam, ki so vsled dolge brezposelnosti zabredle v pomanjkanje.

Zahteve za znižanje produkcije premoga

Charleston, W. Va., 28. sept. — Governerju te države William G. Conleyju bo v kratkem predložen predlog, naj razglasi obsedno stanje na premogovnem polju in tako zmanjša produkcijo. Načrt sponsorira Kanawha Coal Operators' Assn., organizacija delodajalcev.

Stavka železničarjev v Španiji

Cordoba, Španija, 28. sept. — Krog 26,000 železničarjev je pustilo delo, ko je bila razglašena generalna stavka v vseh oddelkih te industrije.

Poskus za razbitje stavke

Nadaljnje aretacije svilnih delavcev v Patersonu

Paterson, N. J.—(FP) — Poskusi za zlomitev stavke svilnih delavcev so bili obnovljeni, ko je policija aretirala 28 stavkarjev, ki so piketiral tovarno Eljenbogen Silk Co. Stavkarji so bili obtoženi nesposobnega obnašanja in kaljenja javnega miru. Vsi so člani unije, ki je pridružena k Ameriški delavski federaciji. Sodnik je obsodil vsakega na plačitev kazni $10, nakar so bili izpuščeni iz zapora.

Stavka svilnih delavcev traja že osem tednov, in ker tovarnarji vidijo odločnost delavcev, so napeli vse sile, da zlomijo odpor. Pri tem jim pridno pomagajo oblasti in policija.

Krog tritisoč delavcev se je vrnilo na delo, ko so nekateri tovarnarji pristali na njihove zahteve in podpisali pogodbo z unijo, več kot 1600 delavcev pa je še vedno na stavki.

Politični položaj v Angliji

Pričakuje se, da bo vlada razpisala volitve v oktobru. Voditelji laboritske stranke v zadregi

London, 28. sept. — Znamenja kažejo, da se bodo splošne volitve v Angliji vršile proti koncu prihodnjega meseca, morda 27. ali 28. oktobra.

Premijer MacDonald bo o tem razpravljal na izredni seji kabineta in pričakuje se, da bo podal uradno izjavo prihodnjo sredo [illegible] govoril s kraljem, ki se bo danes vrnil iz Škotske v London.

Gotovo je, da bo šel MacDonald pred volilce kot voditelj nacionalne stranke. Pri tem ga bosta podpirala Stanley Baldwin in Neville Chamberlain, voditelja konservativcev, in nekateri člani liberalne stranke.

Stališče laboritske stranke ni povsem jasno. Več kot polovica članov stranke je naklonjena smernicam zaščite carine in nekateri od teh, med njimi Henderson, so se javno izrekli v prilog taki zakonodaji.

Mladi konservativci, ki zahtevajo, da vlada razpiše volitve, so pričakovali, da se bodo iznebili MacDonalda in liberalcev ter sami zavzeli vse važne državne urade, toda starejši voditelji so jim jasno povedali, da bi konservativna stranka doživela strahovit poraz pri volitvah, ako bi šla sama pred volilce. Torijci so vsled tega prisiljeni podpirati MacDonalda, ker se je izrekel za konservativne smernice vladne politike.

Stališče finančnega ministra Snowdena ni povsem jasno. Sodijo, da bo v kratkem resigniral iz kabineta in šel v zbornico lordov.

Vzdrževanje odvisnih oseb v Bostonu

Boston. — To mesto potroši letno $6,500,000 za razne dobrodelne akcije, $1,500,000 za vzdrževanje ubožnice na Long Islandu, $4,000,000 za bolnišnice in $4,000,000 za jetnišnice in sodišča. Tako poroča komisar za javna dela Joseph A. Conry, zastopnik župana James M. Curleyja, ki ne mara ničesar slišati o "dolu".

Delavstvo v Idahu se prebuja

Boise, Idaho. — Po dolgih letih je zopet pričelo rasti zanimanje za socializem. V severnem in južnem delu države se reorganizira stranka in v Coeur d'Alene je bil ustanovljen soc. klub.

Rudarska stavka končana

Millfield, O., 27. sept. — Več kot tisoč rudarjev v okraju Athens se je na zborovanju, katerega so sklicali uradniki United Mine Workers unije, odločilo, da se vrnejo na delo,

Bolniški sklad SNPJ

bo na dnevnem redu članskega shoda SNPJ v Chicagu jutri zvečer (sreda, 30. septembra) v gornji jednotini dvorani. Shod priredi federacija SNPJ za čikaško okrožje. Vabijo se vsi člani in članice v Chicagu in okolici, da pridejo na ta shod in povejo svoje mnenje.

Vsak član bo lahko govoril k predmetu. Bolniški sklad vsake podporne organizacije je danes najvažnejše vprašanje. Potrebno je torej, da se o tem vprašanju odprto, resno in stvarno pomenimo. Br. Cainkar bo predsedoval shodu in br. Blaž Novak bo imel kratko poročilo, nakar bo svobodna diskusija.

PUBL. ODBOR.

Švedska in Norveška suspendirali zlati standard

Suspenzija je le začasna. Vesti ni povzročila vznemirjenja na Wall streetu

Oslo, Norveška, 28. sept. — Norveška vlada je sinoči naznanila, da bo začasno suspendirala zlati standard denarne valute.

Odločitev je bila izrečena na kabinetni seji, ki je bila zaključena opolnoči. Vlada je dalje odredila embargo na izvoz zlata.

Centralne banke na Švedskem, Danskem in Finskem so se včeraj sestale glede skupne akcije, da vzdrže pariteto denarne valute.

Stockholm, Švedska, 28. sept. —Švedski državni svet je sinoči zaključil, da suspendira zlati standard denarne valute do 30. novembra.

Izvoz zlata je prepovedan v smislu vladne odredbe, ki je bila sinoči izdana.

Helsingfors, Finska, 28. sept. — Sinoči je bila objavljena uradna izjava, da bo Finska obdržala zlati standard denarne valute.

New York, 28. sept.—Bankirji so včeraj izjavili, da akcija Norveške in Švedske ne bo imela škodljivega učinka na Wall street, ker je finančna bilanca teh držav tukaj neznatna.

Omejitve števila katoliških duhovnikov v Mehiki

Mexico City, 28. sept. — List "Excelsior" piše, da se gibanje, ki ga sponsorira governer Alberto Tejeda v državi Vera Cruz, hitro širi in da bodo restrikcije proti katoliški cerkvi v prihodnjem letu uveljavljene po vsej Mehiki.

Tri države, Chihiuhua, Jalisco in Aguascalientes, se pripravljajo na sprejetje zakonodaje, ki omejuje število katoliških duhovnikov. V državah Vera Cruz, Tabasco, Chiapas, Yucatan in Durango pa so te restrikcije že v veljavi.

Stanarina 5% višja kot 1920

Washington. — Najemnina na stanovanja se je v teku panike že dokaj znižala, ampak je še vedno pet odstotkov višja kot je bila l. 1920, poroča vladni biro za delavsko statistiko. Za visoke cene stanovanjem je odgovorno drago financiranje stavb, pravi biro. Gradbeni materiali je dokaj ceneji kot je bil, plače so pa nekoliko višje, ampak tudi vsak delavec več producira kot je pred desetimi leti, kar odtehta gradbene stroške.

Ruski inženirji dospeli v Združene države

New York, 28. sept. — Dvain petdeset ruskih inženirjev je včeraj dospelo v New York. Od tu bodo odšli v razna ameriška učilišča, kjer bodo nadaljevali svojimi študijami.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, za primer (Avg. 31, 1931), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Mojzesa čakajo...

Če je kdo dandanes vreden pomilovanja, so one dobre duše, ki so izgubile vero v vse, kar so doslej obožavale, zdaj pa tavajo naokrog brez upa in cilja in čakajo čudeža.

V nekem listu čitamo:

"V vsem svojem življenju nisem videl take histerije, gnilobe v politiki, sebičnosti v businessu in stupidnosti v vladi, kakršno vidim danes. Človek bi se smejal, če bi ne bilo tako žalostno. Dežela, ki velja za mogočno, napredno, bogato, civilizirano in ki se imenuje Združene države, je v tem momentu brez moči kakor pijana klada, ki leži v grabnu . . . Take konfuzije ni bilo še nikdar. Na milijone Američanov je v stiski in prosi pomoči, ameriška vlada pa obrača tem milijonom hrbet in gleda v Evropo, kako bi tam pomagala odpraviti krizo . . . Tu pa majhne koterije hinavcev s penami na ustih še vedno skušajo diktirati moralni standard vsemu narodu. Dežela je natlačena s komisijami, ki preiskujejo vse, samo pravih vzrokov naše nesreče se nihče ne dotakne . . . Devetdeset odstotkov našega bogastva je v rokah desetih odstotkov ljudi, ki imajo svoj sedež v Wall Streetu in od tam diktirajo vsemu ljudstvu . . . Kdaj, oh, kdaj vstane na obzorju mož, ki popelje ameriško ljudstvo iz puščave, v katero so ga speljali sleparski voditelji? Morda se še ni rodil!"

Ali ni hudo? Revež spoznava situacijo, od daleč se mu blešči resnica, toda on leži z deželo vred v grabnu — in čaka "moža, ki vstane na obzorju" in ga potegne iz grabna ter popelje v obljubljeno deželo. In če se ta ameriški Mojzes še ni rodil, bo moral on umreti v jarku!

Takih je na tisoče in milijone. Sami svoji Mojzesi nočejo biti. Od nekod drugod — iz oblakov, morja ali koderkoli — mora priti.

Poor saps!

"Short selling" je borzianska fraza, ki pomeni, da prodaš nekaj — navadno vrednostne papirje na borzi — česar še nimaš. To narediš v špekuliranju, da potem kupiš isto stvar po nižji ceni in spet prodaš z dobičkom. Papirjev sploh ne vidiš, ker so v rokah večjih špekulantov. Vsa transakcija se vrši na papirju in na slepo srečo kakor pri kartah, ko staviš za denar. Kljub temu je "short selling" legalna igra, katere se poslužuje na tisoče in tisoče malih špekulantov, drobnih uši, ki se pasejo na velikih špekulantih: finančnikih in drugih.

Ali jih je finančna depresija oplašila? Niti malo ne. Dokler žive veliki paraziti, bodo živeli tudi mali. Vsi žive od produkta in znoja delavcev.

Kratka vest se glasi:

Ko je Raffaelo Prisco odprl Prisco State banko, 73 Mulberry st., New York City, leta 1926, je najel katoliškega župnika, da mu je banko blagoslovil. Toda žegen se je slabo prijel. Banka je zdaj zaprla vrata in na tisoče Italijanov je izgubilo svoj denar. Prisco je s svojimi sinovi vred obtožen sleparije.

Well! Upajmo, da italijanski vložniki kmalu pozabijo na banko in žegen. Ali ni sam sveti oče enkrat lani, ali kdaj je že bilo, blagoslovil vse Amerike? Pa poglejte, v kakem šmiru smo danes!

V Clevelandu je neki monsignor Joseph Smith, katoliški župnik, ki je označen v poročilu za "velikega prijatelja delavcev". Te dni je svetoval stavbinskim delavcem, naj si malo znižajo plače, s čimer se znižajo stroški gradbenih projektov in potem bo več dela. Ali ni monsignor velik prijatelj?

Kapitalisti že v splošnem reducirajo mezde. Delavci bi seveda kapitalistom lahko prihranili ta posel in bi si kar sami znižali mezde, in sicer čim bolj nizko! Pa bi bili dobri delavci! Še boljši bi bili, če bi delali kar zastonj ali samo za "lunch" in "carfare". To bi še bolj znižalo izdatke delodajalcem.

Zakaj monsignor ne svetuje delodajalcem, naj si malo znižajo dobičke? Tedaj bi verjeli, da je prijatelj delavcev. Tako pa vidimo, da je prijatelj — delodajalcev.

Laval, predsednik francoske vlade, obišče Ameriko v kratkem. To pomeni, da je v zapadni Evropi nekaj silno trohlega. Amerika, pripravi rože!

Glasovi iz naselbin

V Rusijo?

Milwaukee, Wis. — V sedanjem času se mnogo govori in piše o Rusiji; nekateri jo hvalijo, drugi jo grajajo, tretji pa priporočajo, da pošljemo zastopnika tja, da prouči razmere in ko se vrne, da nam predava o razmerah kakršne so v resnici danes v Rusiji.

Jaz pa pravim, da to je vse nepotrebno, zakaj kdor hoče izvedeti resnico iz Rusije, lahko izve v Ameriki bolj hitro in bolj pravično, kakor če gre v Rusijo. Zakaj Rusija je velika dežela in bi vzelo našega zastopnika, da bi jo prehodil in preštudiral precej let, če bi šel pa samo v Moskvo in Leningrad — zdi se mi, da samo v teh dveh mestih bi se nasitil študiranja o Rusiji. Smelo rečem, da bi tudi dosti videl in izvedel, ali napram celi Rusiji bi bilo toliko, kakor da bi vzel kozarec vode iz Michiganskega jezera.

Kakor že rečeno, da lahko izvemo resnico o Rusiji tukaj hitreje, kakor če gremo tja proučavat. Samo naročite si delavske časopise. Slovenci si naročite Prosveto in Proletarca in čitali boste v njih točno in resnično o delavskih razmerah iz cele Rusije, ne samo iz Moskve in Leningrada. Bodite uverjeni, da delavski listi kakor sta Prosveta in Proletarec ne bosta zavajala ali hvalila kar ni za hvaliti, ker njihova dolžnost je, da še držita gesla pravičnosti, zato ker sta delavska in pomagata delavcem; podučujeta jih o razmerah kakršne so, pa bodi iz Rusije, Amerike ali kjerkoli iz drugih delov sveta.

Delavski listi, pa naj bodo kateregakoli jezika, dobivajo poročila od drugih delavskih listov, ki se danes tiskajo po vsem svetu. Ravno tako Prosveta in Proletarec dobivata vesti iz celega sveta od delavskih listov, ki so ravno tako pošteni kakor tukajšnji. Zato je pa vsakega Slovenca in vseh delavcev dolžnost, da čitajo delavske časopise. Pustimo delavce, ki jim dopusti denar in imajo veselje, naj gredo v Rusijo, ker oni bodo prav gotovo informirani kako je v Rusiji in kam gredo, predno se podajo tja.

Vemo, da je težko tukajšnjim časopisom poročati resnico o Rusiji, ker poročila pridejo v Ameriko predelana, posebno taka, ki koristijo delavstvu, a uredniki znajo taka predelana poročila brati med vrsticami, da lahko poročajo resnico. Mi pa takim poročilom, ki jih piše delavsko časopisje verjemimo, pa bo bolje kakor da pošiljamo zastopnike v Rusijo. Verjemimo Prosveti in Proletarcu, ki pišeta in še bosta pisala o ameriških političnih mahinacijah kakšne so in kakšne se bližajo, da bi ž njimi zopet delavstvo posadili na osla ali slona. Če boste vi delavci še nadalje verjeli kapitalističnim mahinacijam, gorje nam bo še nadaljna 4 leta. Ni treba misliti, da bodo odpravili industrijsko depresijo, če je ne boste sami potom vaših zastopnikov, če jih pošljete v javne urade. Vaši zastopniki niso nobeni drugi kot socialistični. Stopite v socialistično stranko in verjemite njenim voditeljem. Čitajte njih literaturo in potom tega boste znali kaj socializem hoče dobrega storiti za delavstvo in revno ljudstvo sploh.

Kakor se čuje, mislijo politični fanatiki pri prihodnjih volitvah zopet begati ljudstvo s prohibicijo, da bodo dali nazaj, če bodo izvoljeni, pivo in vino, kar pa ni res. Zakaj tisti, ki enkrat ukrade, ne bo nikoli dal nazaj, če ni prisiljen, in tako ne bo dala republikanska in demokratska stranka piva in vina ali pa odpravila prohibicijo, če ne bodo prisiljeni potom glasovnic, da se jih vrže iz politične arene. Kapitalistični sistem je napravil prohibicijo in z njo nekaj milijonarjev in na milijone siromakov — in mnogo tisoč jih je šlo tudi na oni svet.

Torej, dragi delavci, če hočete odpravit prohibicijo in stopiti v normalne čase, volite prihodnje leto za socialistične kandidate. Če hočete imeti dobrine, do katerih ste upravičeni, se pripravite za volitve, in drugo leto, ko boste šli glasovat, volite za socijaliste, ki so nasprotniki kapitalizmu in sedanjemu sistemu. Kdor je nasprotnik kapitalizma, je vaš prijatelj in vi pa pri volitvah volite zanj.

Joseph Ule.

(Opomba:—Kar smo prejeli, smo vse priobčili. Pošljite ponovno.)

Konferenca in druge novice

Bridgeport, O. — Konferenca soc. klubov in društev Prosvetne matice za ta okraj, ki se je vršila v Bridgeportu, je bila dobro obiskana, ravno tako tudi piknik v prid konference. Razprave so bile živahne in premišljene. Sprejetih je bilo več važnih zaključkov kot v prid delavskim publikacijam, pojačenju klubov in kako pridobiti mladino v našo sredo. Na razpravi je bilo tudi, zadnja točka, naseljevanje delavstva v Rusijo.

Konferenca je zaključila, da bo šla stvari na roko, ako vidi, da bo šla pošteno naprej, ne pa, ako bi kdo šel Rusijo gledat za delavske žulje in bi ne prinesel pravih podatkov. Prihodnja konferenca se zopet vrši enkrat v januarju v Bridgeportu. Odbor je bil izvoljen ves stari, razen s. Albine Kravanja, ki zavzame mesto organizatorice za Glencoe. Po konferenci so nam sodruginje kluba št. 11 priredile obed, potem smo šli vsi na piknik, na katerem je bila kot glavna govornica Jane Fradel iz Latroba, Pa. Ona je v lepem govoru v slovenskem kot angleškem jeziku opisala razmere in mizerijo delavstva. Priporočala je mladini, da se pridruži soc. stranki, kot tudi odrastlim. Ona je dobra govornica — te spravi v dobro voljo in isti hip pripravi, da moraš resno misliti. Pridobila si je zaupanje delavcev in želimo, da bi jo kaj kmalu zopet slišali.

Na programu je bil tudi mladi Viktor Tušek, ki ga je pa bolezen zadržala. Imeli smo [illegible] iz Bridgeppe Geo. Smrekarja, iz Brownsville John Kvarticha, brate in družine, iz Ambridga Louis Uhernika in družino, iz Pittsburgha Louis Glažarjeva sopeoga in mrs. Barbara iz Midwaya John in Mary Erka in še nekateri, ki jih nisem zapomnil. [illegible] so bili navzoči starši Jane Fradelove. Zabava je bila živahna. Posebno je bil zastopan Windsor Heights, W. Va. Tam živi par zavednih naših somišljenikov in se bodo pridružili klubu št. 11. Dobitek (Elgin uro) je dobil Joško Oven iz Chicaga. To naj vsi, ki so imeli številke, vzamejo na znanje. Bila je št. 196.

Naši sodrugi in sodruginje so pridno delali ves dan. Priznanje gre Ivani Rebol, Mary Kroflich st., Rose Škoff, U. Snoy, Petru Kroflich, Josephu Škoff, I. Modrick in I. Kravanja. Dan 20. septe bo kmal upozabljen. Bili smo v skrbeh, ker zjutraj je grmelo in padal dež, pa narava se včasih tudi usmili uboge delavske pare. In res smo imeli lep dan kot nalašč. Hvala vsem, ki so listke pokupili in vsem, ki so pomagali, da se je stvar v zadovoljstvo iztekla. Napravili ravno nismo dobička, je pa moralno uspelo. Kajti zavedali smo se, v kaki krizi se delavstvo nahaja, zato nismo imeli vstopnine in še pri drugih stvareh smo popustili in vendar še par dolarjev napravili za konferenčno blagajno. Pokazalo se je, da imamo simpatičarje tudi v daljnih naselbinah. In zakaj bi jih ne imeli, saj vendar gre v korist delavstva. Sodrugi in sodruginje, delujmo, da se sklepe konference v čim večji meri izpolni. Pojdimo na delo, saj zgubiti ne moremo ničesar pridobimo pa lahko.

Tukajšnji soc. klub in njegov pevski odsek "Naprej" se pridno pripravljata za igri, kateri se bosta vršili 24. okt. v društveni dvorani. V slovenskem jeziku bo "Charlijeva ženitev," v angleškem pa "Kiss Me, Camille." Ker so posetniki vedno bolj zadovoljni s priredbami kluba, zato se upa, da bodo tudi sedaj. Na programu bo tudi več drugih točk: govor, petje in muzikalični slovenski komadi—M. Snoy, Vera Hribernik in Raymond Rebol. Program bo obširen in vstopnina samo 35c za moške in 25c za ženske radi slabih delavskih razmer. Program bo objavljen v Prosveti in Proletarcu.

Društvi št. 13 in 640 SNPJ bosta imela vinsko trgatev v prid Miklavževega večera za mladino članstva. To imajo že v navadi zadnjih par let in so imeli vedno dober uspeh. Vrši se 10. okt. v društveni dvorani. — 16. avg. je U. S. Steel znižala mezde 200,000 delavcem in ni bilo nikjer nič posebnega, vsaj v tukajšnjih listih se je molčalo. Ko to pišem, se pa poroča, da bodo vse večje korporacije, med njimi U. S. Steel, znižale mezdo zopet za 10 odstotkov. To bo 1. okt. V mesecu in pol 20 odstotkov znižanja! Že sedaj se nič ne zasluži, delamo po dva do tri dni na teden in dva moža na enem delu ali trije na dveh delih. Kaj bo—zima je tukaj? Ali se bo delavstvo zbudilo? Treba je shoda in predavanja, da se masa izobrazi in gre v boj.

Na Labor day je komunistični govornik tukaj udrihal po socialististih. To kaže, da netijo samo boje med delavstvom. Na Cheswicku, Pa., je komunistični govornik v začetku zadnje stavke rekel na shodu stavkarjev, da Rusija jim bo dala $10,000,000 za ta boj. Kje so milijoni? Taka taktika, ki jo vodijo ti voditelji, je v pogubo, ne pa da bi delavec kam prišel. Namesto, da bi delali roka v roki, pa netijo sovraštvo. Ne verjamem, da bi kaj takega delali v Rusiji. Zato se pa tudi njih delo kaže v pravi luči.

Tukaj podirajo tovarno U. S. Steel, v kateri je delalo 400 ljudi. Kam bodo šli, je vprašanje. Kot se jih je nekaj izrazilo, da bodo stopili h klubu št. 11 JSZ. Se naznanja, da klub zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 0. dopoldne v društveni dvorani. Poziva se tudi stare sodruge, da se udeležujejo sej. Imamo dosti za razmotrivati, posebno sedaj, ko nas tare mizerija.

Pevski odsek kluba št. 11 gre povoljno naprej pod vodstvom sodr. Fr. Matkota. Kdor ima veselje do petja, naj pristopi. Nastopil je na piknika konference 20. sept. in bo zopet nastopil 24. okt. Le naprej, zbor "Naprej!" Vsa čast vam, ki se žrtvujete za naše slovensko pesem.

Joseph Snoy.

Lenin in Lincoln

Virginia, Minn. — Pred kratkim sem čital "Revolucijo 1917," —delo Lenina. Že izza mladosti sem rad čital kar mi je prišlo pod roke, ali mnogo ni prišlo radi stroge cenzure, ki je takrat na Slovenskem pazila, da ni prišlo mladini v roke kaj takega kar vzbuja misli, pod katerimi mladina "omaga" in "pade" v skušnjavo ter se — pohujša. A že takrat je v meni oživelo neko nagnenje, ki me ni več zapustilo—namreč nagnenje do knjig. Sošolci so po dokončani ljudski šoli odložili knjige ter začeli stopati po stopinjah odraslih vaških fantov — jaz pa sem kar naprej po malem čital.

Edlični rodoljubi so bili mnenja, da proletarska literatura trga ljudem dušo in jo pogublja in ker so bili izkušeni, so "vedeli," kaj je za nas dobro, pa so si vzeli pravico nasprotovati. Nagnenje se je v meni oživljalo in sililo: "Čemu se sam ne prepričaš? Stopi in poglej, saj imaš dvoje očes kakor oni. Ako je res kar trdijo rodoljubi, bo ostalo še enerom res, akoprav vso stvar do dna preiščeš. Ako pa ni res, boš vsaj vedel s kom imaš obračunati."

Zakaj neki braniti ljudem—ali se boje, da bi odkrili kako resnico, katero bi pohodili in strli? Ljudje žive v zmotah — mnogi to vedo, ali samo vedeti ne pomaga. Ura brez zvonca in kladiva ne bije. To je splošno znano, kljub temu ura brez zvonca in kladiva ne bo zvonila.—Z onim nagnenjem sem dospel do Leninove revolucije. Velikim in oblastnim ljudem ni potrebno, biti usmiljen. Majhen po ideji pa mora biti usmiljen, da lažje odpušča krivico oblastnim, ker le takoisi utrjuje svojo trdnjavo, ki bo premagala nasilje.

Lenin je bil nesprejemljiv za čustva, ki so zame velika potreba; zato ga je odklanjalo moje mnenje: Mož brez srca in čustev je v mojih očeh lisjak, katerega ne morem in ne morem vzljubiti, pa naj bi bil še tako "kunšten" in razumen. Lisjaka ne prenesem. Leninu, koderkoli sem ga srečeval, pa je ravno isti ogenj sijal iz vsake njegove besede, mu švigal iz oči; kakor da se je peklo oprostilo svojih zaklepov—je netil in prižigal in je gorelo. Gorelo pa je le tam, kjer je on hotel, da gori.

Danes sem ga postavil nasproti Lincolnu. Dva revolucionarja krivic, oddaljena in različna v marsičem, v enem pa enakega značaja.—Evropa je molčala ob porazu suženjstva v tej deželi. V šolsko zgodovino take "malenkosti" ne pridejo, ker za Evropo je bila to le novica moralne zmage. Tudi Amerika molči danes o Leninu, se ga ogibije, le tu in tam, kadar je kdo v stiski, mu pokloni čestitke v znamenje priznanja, ali to le po ovinkih, kar ne pomeni ničesar.

Čemu neki se ustavljati ob Leninu, saj ni zanesel v svet nič novega? Nič novega! Ali njegovo delo—kdor hoče biti iskren, mora priznati—je ogromen delokrog, ki jasni mrakove zmot, s katerimi je prenasičena naša doba. V tem njegovem svitanju vse stvari zadobivajo nov sij—drugo lice. Nič novega! Ali ni že ob zibelki videl vsak, da iz mladike raste drevo iz zemlje. To je pač vsakdanja stvar—Kdo naj od tu kaj pričakuje, smo mislili in begali po vejah navzgor. On pa je zgrabil pri koreninI in je držal, dokler niso vsi zapahi popustili. Naše misli so majhne kakor mravlje na mravljišču—on pa je stopil iz višine in je obsegel ves svoj prostrani svet. Pometel pa je najprvo izpred svojega praga.

Taka je bila njegova doslednost. Ako moreš pomesti izpred svojega praga, si storil delo, ki ima trajno vrednost. Lenin je izšel iz ljudstva. Že mlad je dal slovo "visoki družbi," kljub temu je bil pravičen nasproti nji—in ni hrepenel več tja. Imel je svoje hvaležnejše polje: ljudstvo, v katerega je zaupal in je veroval, da le od tu raste bodoči kruh. Svest si je bil popolne zmage revolucije, ali kljub temu je bil previden. Trikrat, ko se je vrnil iz pregnanstva, je poskušal zavzeti državne vajeti iz rok avtokracije—samo zato, da dobi čimveč vpogleda, predno navali s skrajno silo.

Kmalu po revoluciji je prišel k Leninu sivolasi starček—kmet in je pred njim obstal in ni vedel kaj bi rekel. Naposled se je pritožil Leninu, da je kljub delu revolucije težko živeti—in je še vedno zrl vanj, kot da bi še nekaj rad rekel, pa mu beseda ni hotela z jezika. "Pojdite, očka, in obdelujte zemljo," mu je rekel Lenin, "sedaj je vaša!"

V teh besedah je čutiti vso globino Leninove duše, ki je prodrla na površje in se razkrila pred starčkom. Imamo knjig, da lahko tlakiramo z njimi cesto v Evropo, knjig, ki bi govorile v taki besedi kot govori Leninova, knjige, ki bi imele toliko energije in pobuje k resnemu delu, pa lahko seštejemo na prste.

J. Kovacic.

Shod v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — Obe društvi SNPJ in klub JSZ priredijo 25. oktobra zanimiv shod z obširnim programom. Na tem shodu bo govorila sodružica Ana P. Krasna iz Johnstowna, Pa. S. Krasna piše zanimive in koristne članke v Prosveti in Proletarcu. Najbolj priljubljena pa je med našimi otroci, za katere redno piše črtice in povesti v Mladinskem listu. Vsak, kdor rad čita njene članke, jo bo brez dvoma še rajši slišal govoriti na našem odru. Obširen program bo pravočasno priobčen na tem mestu.

• •

Tu sta se ponesrečila letalca F. H. Bassett, pilot, in Henry Walker, učenec, ko sta padla s svojim biplanom iz višine 1500 čevljev. Treščila sta v drevo tik neke stanovanjske hiše, kar jih je obvarovalo gotove smrti. Oba ležita v bolnišnici v kritičnem položaju.—**Odbor.**

Pojasnilo

Park Hill, Pa.—V blagohotno upoštevanje društvu "Triglav" št. 82 SNPJ, Johnstown, Pa., in vsem drugim društvom, ki se morda čutijo prizadete glede mojega dopisa, v katerem sem omenil glede nekaterih sumljivih karakterjev.

V dopisu nisem omenil ne društev ne njih članstva, kajti piknika, ki sta bila prirejena od soc. stranke in National Miners unije, nimata nikakih stikov z našimi podpornimi društvi. Vse, kar sem pisal, sem pisal le kot član soc. kluba, in ne kot gl. poročnik SNPJ, kot mi društvo "Triglav" predbaciva.

Upam, da me bo večina članstva omenjenega društva razumela in ne bo v bodoče nasedala na limaince gotovim karakterjem.—**Frank Podboy.**

Nova Adamičeva nov

Socialna slika slovenskega delavca, sam deportiral

Louis Adamič je objavil v oktobe vilki "Harper's Magazina" socialno nasloovom *"The Land of Promise"* (O na dežela), v kateri na svoj znani na tragično stran življenja slovenskega d Ameriki.

Edini karakter v noveli je Mart kovnik, ki se je izselil v Ameriko tik p no z avtorjem vred, delal med vojno v govnikih v Pennsylvaniji in dobro služ je, dokler mu ni zlomilo hrbta v jami so ga ogoljufali za odškodnino in nes je požrla vse prihranke. Ko je za sil vel, je v družbi z nekim rojakom odpr jalnico, ki je pa kmalu propadla. Na začelo romanje križem dežele za delo ranje v kratkim presledkih v Detroitu su in spet nazaj proti vzhodu. Poslus di z butlegarijo, ki ga je spravila v zap šla je velika kriza in Cerkovnik je v N ku brez dela in denarja. V obupu je opeko skozi šipo restavracije in dobil novanje in hrano za dva meseca v Končno mu pride srečna misel v glav je oblastem anonimno ovadbo, da se n tem naslovu nahaja "nevaren tujero munist, ki je prišel nepostavno v Zdru žave". Policija pride na omenjeni n najde — Cerkovnika, ki seveda rad p je vse, samo poštenjak ne. Zaprli so pa poslali v staro domovino. Od tam prijatelju avtorju: "Tu je bolje. Č malem dela, po malem strada in lah živi. Moj oče je že 70 let star, pa mlajši kot jaz. Lahko še živi dvajset ne morem reči o sebi" . . .

Mr. Adamič je svojo enostavno spojil z uvodom in epilogom, v obojem zofira o sedanjih ekonomskih in socia merah Amerike ter poudarja, da nje ca je zgodba tisočerih naseljencev vse nosti. Podal je tudi splošno, dasi ampak resnično sliko življenja in trpl darjev v Pennsylvaniji — življenja nja "Bohunkov, Hunkijev" itd.

V uvodu pravi Adamič, da je že b ga 18 let v Ameriki in dostavlja iro se nima dosti pritožiti. Vse deške n mu izpolnile . . . Našel je avanture in ljive momente, kakršnih ni nikdar val . . . In stradal ni nikdar dalj kot t skupaj . . . Kljub temu Amerika ni ljubljena dežela" za revne in prepros in delavce iz Evrope. Danes je bolj kontri. "Po malem delaš in po malem pa lahko dolgo živiš . . ."

Škoda, ker ni Adamič literarni. Njegova novela bi lahko bila polna in napetih, dramatičnih momentov. je hvaležno snov stisnil v skopuško, sko skico samih ledenih dejstev.

Zanimive novice iz A

Leta 1931. je bilo v Angliji neka nov ljudi brez posla. — Tega leta pa Douglas Fairbanks (znan filmski igr praviti po sebi voščeno "pupo", na ka skuša njegov krojač njegove obleke. — Britanija je dovolila svojim kolonija za plačevanje dolgov, južna Afrika odlog odklonila in plačuje zapadle svo ve redno naprej. — Tega leta so po rekord v izdelovanju obleke: obleko so v 2 urah, 9 minutah in 46 sekundah. časa so potrebovali od striženja ovc d vitve obleke. Delalo je 94 mož na m 40 krojačev pa je obleko šivalo. Oble ljala 100 untov (skoraj 500 dollar Umrljivost otrok je padla za 50 proce Podrli so 18 starih jetnišnic. — V tek so sezidali v nekem londonskem pre 25,000 hiš. — Gospa Ashley si je dal viti posteljo iz stekla. — Za bolnike leta 1931. nad 108 milijonov funtov, l. samo 23 milijonov. — Meseca junija "muf" zopet v modo; seveda iz tanč Park Lane so odprli hotel "Dorchester hotelu stane najcenejša soba pet d imajo pa v njem turške kopeli, salon tičenje, zrak pa obnavljajo vsakih 10 med stenami pa je vdelana plutovina, sobe ne sliši noben ropot. Vsa okna so na na ulico; poslopje je zidano tako, d more poškodovati niti ogenj niti potres lo pa je 2 milijona funtov.

Posledice prerokovanj 'svet

Regensburška policija je odredila sme začasno nihče obiskati konnersr "svetnice" Terezije Neumannove, ker vzročila s svojimi zadnjimi prerokovanj no paniko med ljudstvom. Dejala je, da la privid, ki naznanja strašno svetovn strofo. Ta mesec se bodo zgodile velik ve po vsem svetu in kužne bolezni bod ljudi kar na debelo. Pol človeštva bo v kazen za svoje grehe.

Vesti o poplavah na Kitajskem zadnja nedolžna deževja so na pra ljudstvo okoli Konnersreutha in po v varskem učinkovale v zvezi s tem pr njem seveda naravnost porazno. Ka pripravljajo na sodni dan, kakor obič takšnih prilikah: prodajajo svoja posel ceno, se opijajo in uganjajo vsakovrstn nosti — seveda, saj zdaj je že itak v je pripravilo policijo do tega, da je proti Neumanovi.

Jugoslaviji podeljena vstava

a domova: senat in skupščina. — Poslance senata bo določeval kralj, poslance v skupščino pa bodo volili državljani. — Za sprejem zakonov pa bo potrebno soglasje obeh domov. — Na papirju zagotovljena svoboda tiska. — Velike izpremembe v vladi

(Zakasnelo.)

Ljubljana, 3. septembra 1931. — Kakor se je pričakovalo, tako je zgodilo. Ves položaj zadnje čase je narekoval izpremembe v vladi in režimu. V noči od včeraj na danes je izdal kralj proklamicijo na narod, v kateri sporoča, da daje državi ustavo, novo ustavo, katere najvažnejši del je oni, ki govori o ustanovitvi dveh domov—zbornic: senat in skupščina. (Podobno kakor na Angleškem Zgornja in Spodnja zbornica). Obenem bila s tem v zvezi izvršena velika izprememba vlade. Osem novih ministrov in dva, ki sta demisijonirala. Ustavo bodo Službene novine razglasile danes.

Naj navedemo poročila uradne agencije Avala:

"Nova ustava sloni na demokratičnih načelih, kakor so opredeljena v obstoječem ustrojstvu in v narodnem edinstvu, uvaja novo narodno predstavništvo dveh domov.

Glavna načela te ustave so naslednja:

Kraljevina Jugoslavija je ustavna nasledna monarhija pod dinastijo Karagjorgjevičev.

Službeni jezik je hrvatsko-srbsko-slovenski.

Zajamčene so široke državljanske svobodščine in politične pravice v enakem obsegu kakor v drugih zapadno-evropskih ustavah, zlasti glede enakosti vseh državljanov pred zakonom, svobode vesti, tiska, nedotakljivosti stanovanja, lastnine, pisemske in brzojavne tajnosti, nekorpravnosti vseh ver, popolne neodvisnosti sodišč itd.

Narodno predstavništvo sestoji iz senata in narodne skupščine.

Polovico članov senata voli kralj za šest let, krona pa lahko imenuje enako število senatorjev.

Narodna skupščina se voli z splošno in enako pravico glasovanja za štiri leta. Sestaja se redno vsako leto 20. oktobra.

Aktivno pravico glasovanja za senat imajo osebe po 40. letu, za narodno skupščino po 30. letu, aktivna pravica za oba domova pa je z 21. letom.

Skupščina ima široke prorogativne pravice, pravico interpelacije, ankete, zakonodajne inicijative.

Poslanci uživajo imuniteto.

Za sprejem zakonov je potrebno soglasje obeh domov!

Zajamčena je široka samouprava bavinovin, katerih število bilo fiksira na 9 in so obeležene s sedanjimi mejami.

Položaj bana je postavljen na stopnjo s tem, da ga postavlja kralj z ukazom, na predlog predsednika vlade.

Ban predstavlja v banovini izvršno oblast.

Vsaka banovina ima svoj banovinski svet, izvoljen z občo, enako in direktno glasovalno pravico.

Izvršilni organ tega sveta je banovinski odbor, a na njegov predlog ban postavlja vse banovinsko uradništvo po zakonu o banski upravi.

Banovinski svet sprejema banovinski proračun, ki ga odobrava finančni minister.

Ustavo je zajamčena samouprava organizacija občin po načelu popolne samouprave.

Ustava ima določbo, po kateri v primeru mobilizacije, vojne ali izvenjega javnega reda lahko v obrambo državnih interesov suspendirajo posamezne doline z naknadno odobritvijo narodne predstavništva.

Vsi obstoječi zakoni ostanejo veljavi, dokler se na reden zakonitni način ne izpremenijo." Ti so v glavnem določbe ustavne listine, kakor jih navaja uradno poročilo.

Izpremembe v vladi

Včerajšnjim ukazom so bili imenovani za ministre brez portfelja: Kosta Timotijević, dr. Ivan Paleček, Andra Stanić, Pavlatica, dr. Avdo Hasan-Beg in od Slovencev pa je postavljen za ministra brez portfelja dr. Pucelj, dosedanji naš poslanik v Pragi dr. Albert Kramer je postavljen za ministra zgradb, dr. Dragotin Kojič pa za pravosodnega ministra.

Demisijonirala pa sta minister Dušan Sernec, dosedanji minister gradb, in dr. Svetomir Ljotić, minister pravde. Na njuni mesti sta postavljena že nova ministra.

Imenovanih je torej osem novih ministrov, šestim od teh pa še ni odkazan resort, marveč so postavljeni za ministre brez portfelja. Kako si bodo razdelili resorte in kdo bo od dosedanjih ministrov še odpadel, se še ne ve. Izpremembe v vladi so v zvezi z izpremembo režima.

V ugibanjih pred temi izpremembami se je govorilo, da bo odpadel tudi general Živković kot vladni predsednik. Za zdaj je še na svojem mestu.

Po vsej državi so danes nalepili kraljevo proklamacijo, s katero javlja, da so se razmere izboljšale v toliko, da daje narodu ustavo.

Pismo iz Ljubljane

Ljubljana, 15. septembra. — Jesen je letos prišla v naše kraje dosti prej, predno jo je napovedal koledar in z njo tudi pravo jesensko vreme in puščoba. Prav za prav nas je začela pozdravljati takole začetkom avgusta, kajti že ta mesec je bil bolj moker in hladen kakor bi smel biti. Če je bilo prej premalo mokrote in pustih deževnih dni, jih je bilo pa po prvem avgustu toliko več. Vročina je šla rakom žvižgat, kopalcem je odklenkalo in mnogi so že izgubili prelepo temnorjavo polt, na katero niso bili malo ponosni, in Tivoli je vsak dan bolj prazen in dolgočasen; sprehajalcev, ki bi iskali zavetja pod košatimi kostanji, ki se odevajo v jesensko obleko, je čedalje manj, ker za senco nam res ni več dosti in če se nas kak dan usmili solnce, se mu več ne skrivamo v senco. September pa — nu, nekaj dni se je že še držal kakor se spodobi, pa se je kmalu skisal in postal tako jesenski, da bolj ni mogel. Oblačno in deževno. Ljubljana tiho čepi v svoji kotlini in sama puščoba je je te dni. Jeseni je Ljubljana zmerom taka. Če solnce sije, že še gre, ampak če visijo nad njo oblaki in jo škropi dež, je pa dolgočasna, da strah.

Slabega vremena je prinesel september več kot preveč. Tudi velesejmu proti koncu ni prav nič prizanašal. V nedeljo 6. sept. je bilo v Ljubljani precej ljudi, ki so prišli gledat odkritje spomenika kralju Petru (spomenik je delo kiparja Lojzeta Dolinarja, katerega brat Tone živi na Muskoka ave., Cleveland) in Elija se je spomnil Ljubljane kar dvakrat; zjutraj in dopoldne s ploho, popoldne pa nam je privoščil par vagonov pristne domače toče. Kljub slabemu vremenu in blatu pa je bilo zvečer na velesejmu toliko ljudi, da se je dalo le s težavo preriniti skozi gnečo. Bolj ali manj brhke natakarice so imele polne roke dela, kajti ljudje so bili očividno siti izpodnebne mokrote ter so si zaželeli kaj bolj žlahtnega. In tega, hvala bodi bogu nebeškemu, ni manjkalo. Za vse je bilo dovolj bolj ali manj žlahtne domače kapljice in kdor ni pustil dna doma, se ga je lahko do sitega nažlampal. In mnogi so si ga tudi pošteno privoščili, saj še ni bilo cel teden po prvem, ki je prinesel plačo in za sladko ali kislo vince ne sme biti dnarcev škoda. Treba je namreč podpirati domače vinogradnike, da ne bi propadli v teh težavnih moratorijskih časih in to je rodoljubno delo. Res so požrtvovalni naši ljudje, kadar je treba odstranjevati vinsko krizo, ali bolje vinogradniško krizo, kajti vina ne manjka in pivcev tudi ne. Sicer pa ima to žrtvovanje za narodov blagor svojo dobro stran: lahko je in sladko. Štajerska in dolenjska vina so dobra—izjeme so tudi—ampak za moj okus je "ohajčan" boljši. V pondeljek je bil seveda za mnoge prav hud "mačkov dan." To je poleg suhih mošenj ena slaba stran za narodov vinski blagor.

Potem, ko smo imeli dan ali dva mirnega vremena, smo bili v soboto 12. sept. zopet deležni prijaznega Elijinega obiska. Že zjutraj je bilo kot za stavo, popoldne proti večeru pa je prišel nad nas z vsemi svojimi rezervami, teme je bilo kar preveč, dežja pa je padlo toliko, da vsega še videti nismo mogli. Vendar pa v Ljubljani nevihta ni delala kake posebne škode, toliko slabše pa je bilo na Gorenjskem, kjer je poneked voda precej uničevala in razdirala. Najbolj je trpela Sorško-selška dolina, ki jo povodnji rade obiskujejo. V nedeljo se je lepo zjasnilo, solnčece žarko pa je Ljubljano tako prijazno ogrevalo, da je prišlo na solnce vse, kar je moglo iti in lezti po spranih cestah in potih. Tivoli je bil popoldne precej živahen kakor že dolgo ne, kajti takle lep božji dan je treba izkoristiti. Tudi mene je zanesalo v Tivoli in tam sem srečal mlado clevelandsko rojakinjo Pavlino Plevnikovo, ki je v Ljubljani že kake tri mesece, pa se je, kakor je videti, že ni naveličala. Škoda le, ker se nismo utegnili ustaviti ter malo pokramljati, da bi povprašal, kaj se ji tako dopade tukaj, da ne odrine nazaj. Drugih prekomorskih rojakov pa kar nič ne srečujem—najbrž so že vsi odkurili nazaj, kali?

Včeraj pa je bil oblačen dan kakor danes, le da ni še pihala burja, ki nam danes šteje kosti. Ampak mrzlo je že bilo kakor v decembru in danes ni nič bolje. Moja suknja še visi v omari, ker me je sram nositi suknjo sredi septembra, ampak če se bo vreme še kaj časa tako hladno obnašalo, jo bo treba zares navleči nase. Saj pravim—taka jesen! da bi jo zlomek! Burja tako nemilo žvižga in cvili zunaj okrog vogalov, da me kar mraz stresa in prsti se kar ne morejo ogreti na tipkah.

Če bo šlo tako naprej, bodo ženske z najnovejšimi modnimi spakami na glavah ("Evgenija" klobučki) res revice. Ti klobučki! In uboge ženske, ki morajo izpostavljati večji del svojih glavic vsem vremenskim neprilikam najslabšega letnega časa! Saj se bodo revice še prehladile v glavce. In — in — o, jaz že kar vidim grobove, na katerih čepe mesto nagrobnih kamnov prešmentani "Evgenija klobučki," da bi jih zmešani šment! O, saj ne rečem, da se nekaterim ne podajo, saj se dobi semintja kakšna deklič, ki je prav dražestna pod takim klobučkom, pa kaj, ko pa pride za njo sto drugih, ki pod čarobnimi klobučki niso videti prav nič očarljive, rajši čudne in smešne.

Oni dan grem po Šelenburgovi ulici in pred menoj sta stopala dva kmečka fanta. Nasproti pride priletnejša Eva z okroglim obrazom in trojnim podbradkom, na glavi pa nekje na strani orehova lupinica imenovana "Evgenija klobuček." Mene je posilil smeh, toda fanta pred menoj se nista kar nič smejala. Pogledala sta jo in zdelo se mi je, da vidim usmiljenje v njunih očeh. Pa ti pravi eden: "Škoda, da ne more videti sama sebe tale ženska, ker potem bi ne nosila tiste lupine na glavi. Kaj pa ti praviš, Jože, k takim-le klobuškom?" Jože je poškiljil še enkrat na najnovejši modni okrasek ter zabrundal: "Meni se zdi, ko da ji je nekdo za šalo pritisnil na glavo kravji hlebec. Ja, France, ženski svet je pa zdaj res popolnoma zmešan. Kar smilijo se mi te prismojene mestne ženske."

V mislih sem jima prav iz srca pritrdil. Res so ženske, ki se klanjajo prismojeni modi, velike revice in vsega usmiljenja vredne. Ampak pomagati ni. In končno—vesel človek sem in se rad smejem, zato nič ne protestiram proti tem "klobučkom."

Zdaj pa nekaj že malone pozabljenega iz moje beležnice. V "Jugoslovanu" z dne 18. avgusta sem zapazil in si zabeležil sledeče vrstice: "Časopisna reklama najbolj bedaste vrste je t-i sta sila, ki ustvarja današnje "prominente" (odličnjake) kar čez noč — ljudje pa verjamejo, češ, če bi ne bilo to in to res, bi ne bilo tiskano. Takih ljudi, ki tavajo okrog brez možganov, je žalibog tudi pri nas več kot preveč." Zdaj pa naj kdo reče, če se upa, da med Slovenci ni odkritosrčnih in resnicoljubnih ljudi!

Dolgo je to-le pismo, pa še nisem vsega povedal, bom pa drugič. Kaj se hoče — nisem redkobeseden človek in kadar se mi zatvornica odpre, jo je težko zapreti. Naj mi naše rojakinje, ki se navdušujejo za "Empress" klobučke, ne zamerijo moje odkritosrčnosti; saj, če kateri slučajno "paše," jo bom prav rad pohvalil, če jo bom le imel priliko videti. Drugače pa bi seveda rajši molčal kakor govoril proti svojemu prepričanju.—I. Jentez.

Naše telo in zdravje

Elektrika proti žolčnim kamnom

Pred nedavnim je odkril dunajski zdravnik dr. Knopfmacher, da učinkujejo visokofrekvenčni toki zelo zdravilno na žolčne otekline. Sedaj pa je ugotovil, da imajo enak učinek tudi na vnetna obolenja mehurja, ki jih ozdravijo približno že po tednu dni in sicer, kakor vse kaže, za trajno. Tudi preobčutljivost za določene jedi izgine v kratkem času.

Dr. Knopfmacher je poskusil svojo metodo tudi proti žolčnim kamnom in je opazil, da ta zelo dobro vpliva na bolečine, tek in spanje. Že po dveh, treh postopkih se je pokazal zdravilni učinek visokofrekvenčnih tokov, ki so pospešili izločitev kamnov.

Kremenčava svetilka v človeškem želodcu

Specialisti za notranje obsevanje človeškega organizma se še dolgo trudijo, da bi izumili napravo, ki bi mogla neposredno obsevati votline v človeškem telesu. V ta namen se poslužujejo ultravioličastih žarkov. Dr. Štefan Westmann poroča o teh prizadevanjih v strokovnem zdravniškem vestniku, kjer opisuje aparaturo, ki se odlikuje po tem, da sama od sebe proizvaja iskre v notranjščini organizma. Aparatura sestoji iz povsem zanesljivih žic, ki s pomočjo kremenca krešejo iskre.

Teh žic je nekaj vrst, ker ne rabi za vse procedure eden in isti postopek. Za obsevanje mehurja so v rabi kombinacije s cisloskopom, torej z napravo, ki služi za diagnosticiranje bolezni v tem organu. Za obsevanje želodčne vreče pa se poslužuje dr. Westmann elastične gumijaste cevke. Na njenem koncu se s pomočjo kremenčeve luči lahko na vse strani razpošiljajo ultravioličasti žarki, čijih valovna kakovost je po sodbi dr. Westmanna popolnoma enakovredna živosrebrni kremenčasti luči. Neškodljivost žarkov, ki nastajajo na ta način, je ugotovljena z dolgoletnimi izkušnjami na živalih, katere so anatomično preiskali v pogledu tkiva in bakterij. Pri tem so zdravniki ugotovili še nekaj, česar dotlej niso vedeli. Žarki v notranjosti organizma uničujejo tudi bakterije. Z novo napravo lečijo zdravniki že sedaj kronična vnetja mehurja in kronična obolenja želodčne sluznice, metoda pa obeta v prihodnosti še zanimive uspehe.

Razne zanimivosti

Povodenj na Kitajskem

Povodenj, ki se je razlila nedavno na Kitajskem, je ena največjih, kar jih pozna zgodovina. Voda je preplavila vso srednjekitajsko ravnino, torej ozemlje, ki je 1500 km dolgo in na mnogih krajih nad 100 kilometrov široko. To je najrodovitnejši in najplodovitnejši in najbolj obljudeni del Kitajske, kjer prebiva do 30 milijonov ljudi. V tej dolini je uničena vsa žetev, hiše je voda večinoma odnesla, ali pa so v vodi razpadle. Kar se ljudi ni mogelo rešiti, čakajo na drevju za rešitev ali pa umirajo od lakote. Nalezljive bolezni razsajajo povsod, zlasti kolera, legar in griža zahtevajo strašne žrtve. Rešitev ljudi pa je skoro nemogoče in možna je le v mestih, ki leže blizu rek ali pa ob rekah. Po zmernih cenitvah bo pomrlo še 7—10 milijonov ljudi, na stotisoče pa jih je že pomrlo; za tako veliko število ljudi pa je skoraj nemogoče dobiti dovolj zdravil.

Po ravnini, ki jo je voda preplavila, teče reka Jang-tse-Kiang, po velikosti četrta reka na svetu. Ta reka izvira nekje na visoki tibetanski planoti. Pri mestu Ičang stopi ta reka v ravnino in teče potem 1500 kilometrov daleč do Šangaja.

Najhujša je povodenj blizu mesta Vuhana in mesta Han-Hankaua. Blizu Hankaua se dolina zožuje in zato je gorenji del doline podoben ogromni kotlini, kjer se je nabralo vode zelo globoko.

Pri Hankau-u je Jang-tse-Kiang okoli 1600 metrov široka in razlika med najnižjim stanjem vode — pozimi — in najvišjim stanjem — poleti — znaša 18 metrov. Tako si lahko predstavljamo, kakšne silne mase vode vali ta reka s seboj!

Letošnje deževje v teh krajih je bilo jako dolgotrajno, tako da je sredi meseca julija voda stala zelo visoko. Prve dni avgusta meseca pa je voda odnesla že nad 5000 hiš.

Položaj je še poostrila silna poletna vročina. Termometer je kazal cele tedne 40 stopinj Celzija, nižja kot 30 stopinj pa temperatura ni bila nikdar. Vsled silne mase sopare je bila vročina še neznosnejša. Zato so Evropejci te kraje tudi večinoma zapustili. Največja nevarnost za poplavljene kraje pa so živalska in človeška trupla, ki jih voda odlaga enkrat tu, enkrat pa tam in ta trupla so glavni vzrok nalezljivih bolezni.

Vi imate lahko dobro zdravje

Nuga-Tone je dal milijone ljudem dobro zdravje in moč. On vam da dober tek do jedi, vam ondravi in ojača želodec, slabotne organe prenovi in utrdi, bolečine se izgube. Nuga-Tone tudi odžene život bolezenskih glist in prožno izpraznico. Sprejmite si steklenico Nuga-Tone. Bodite zdravi in močni. Lekarnarji ga prodajajo. Ako lekarnar nima Nuga-Tone, zapišite mu naj ga za vas naroči od trgovca na debelo.

POMANJKANJE GROZDJA ZA MOŠT ŽNA DVIGNITI CENE

San Francisco, 21. sept.—Vsled pomanjkanja grozdja za mošt se znajo cene istemu v kratkem zvišati po mnenju Donalda D. Conna, upravnega ravnatelja California Vineyardists Association in Fruit Industries, Ltd.

Mr. Conn je pred kratkim naznanil, da Fruit Industries Ltd. letos obratuje pet tovaren za proizvajanje koncentratov iz grozdja. Te tovarne se nahajajo v Ukiah, Lodi, Delano, Napa, in Guasti. Tovarna v Napi je nova in je bila šele zadnji teden izročena obratu. Tovarna v Guasti obratuje pod posebnim dogovorom z California Grape Control Boardom, potom katerega vinorejci lahko grozdje, katerega imajo odveč, dostavijo v Guasto, kjer se isto predela, zakar plačajo in preskrbe tudi svojo posodo. Fruit Industries, Ltd., potem prevzame koncentrate pogojno.

Nadalje po izjavi Mr. Conna, se bodo cene grozdju dvignile vsled tega, ker, kakor se čuje, da Fruit Industries, Ltd., plačuje od $35 do $40 za tono grozdja št. 1, in od $15 do $25 za grozdje št. 2. Seveda, mora blago odgovarjati barvi in kakovosti.

Splošno mnenje je, da je dobro, črno grozdje letos vredno od $35 do $40 za tono, kar je najvišja cena v mnogih letih. Cena $35 za tono grozdja dostavljenega ob poti, je enaka ceni do $50 F.O.B. California, ali okrog $34 na trsju.

"Moje mnenje je, da se bodo cene grozdju začele dvigati, ker Fruit Industries, Ltd., plačuje letos višje cene za grozdje, kot je lansko leto, vsled česar nastane kompeticija za grozdje gotove vrste.

"Brez dvoma bo letos veliko povpraševanje po grozdju na vzhodnih trgovih, v prihodnjih dveh tednih, kar bo tudi vplivalo na zvišanje cene grozdja," je rekel Mr. Conn.

Vsled tega je priporočljivo, da si kupci nabavijo grozdja sedaj, ko je cena še nizka, in ko je na trgu še dovolj različnih vrst grozdja, in kot je vsakemu znano, da je grozdni sok za domačo uporabo postavno dovoljen.—(Adv.)

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko podelite svojcem v domovino.

Oh! You Lucky Tab!!

MOKROTNO-VAREN CELLOPHANE

Močno Zaprto — Vedno Pravilno

Edinstven HUMIDOR ZAVOJČEK

Zip—

pa je odprto!

Ali vidite pritrjen "tab" vrhu zavojčka. Pritisnite polovico s svojim palcem. Obdržite drugo polovico. Preprosto. Hitro. Zip! To je vse. Edinstveno. Zavito v cellophane, ki je varen proti prahu, mokroti in bacilom. Čisto, zaščiteno, lepo SVEŽE! Kaj more biti bolj moderno kot LUCKIES' izboljšani Humidor zavojček — tako lahko za odpreti! *Dame — LUCKY tab je ušečita za vaše prste.*

• • • • • • •

Napravljeno iz najfinejšega tobaka — smetane mnogih letinj — samo LUCKY STRIKE nudi zaščito grla potom posebnega "Toasting" procesa, ki vsebuje uporabo Ultra Violetnih Žarkov — proces, ki odpravlja gotovo pečenje, lahko dražljivost, ki je NARAVNO navzoča v vsakem tobačnem listu. Ti ingredienti dražljivci niso navzoči v vaši LUCKY STRIKE! "Zunaj so, zato ne morejo biti notri!" Ni čuda, da so LUCKIES vedno mile za vaše grlo.

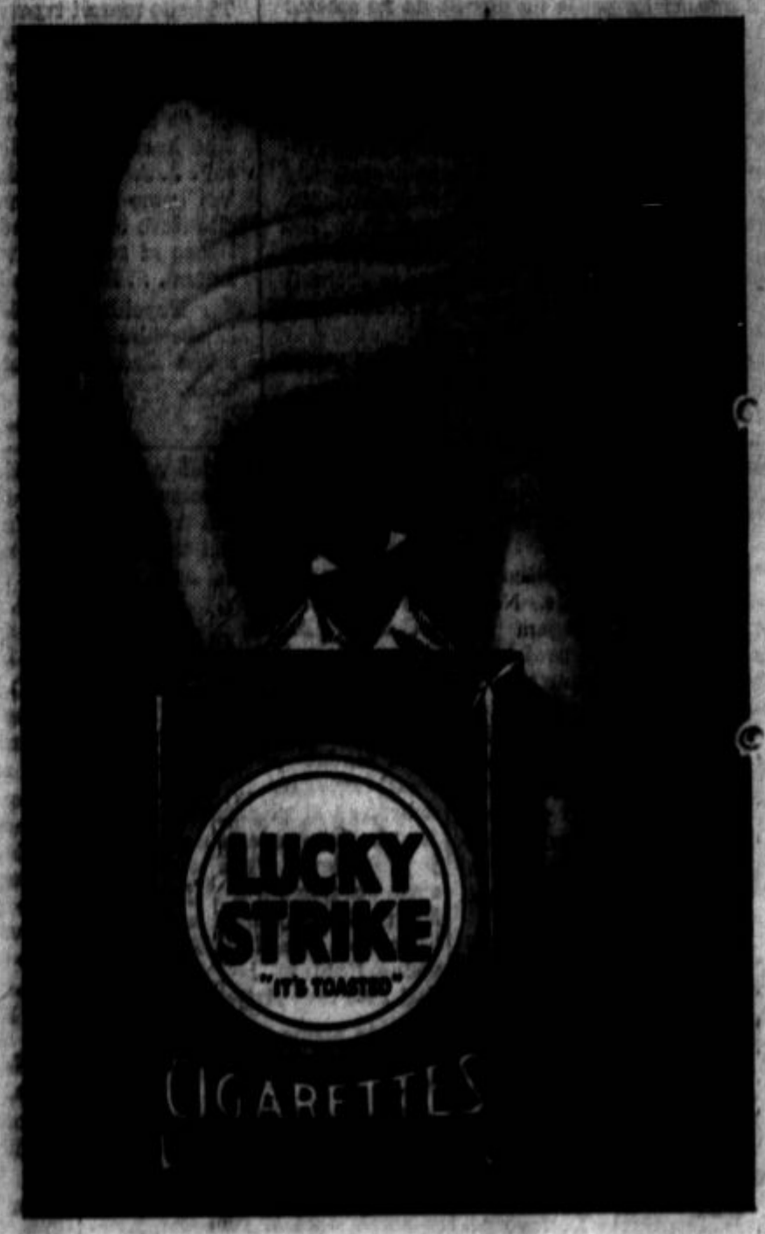

"It's toasted"

Zaščiti Vašega grla—proti dražljajem—proti kašlju

In Mokrotno-varen Cellophane Obdrži ta "Toasted" Okus Vedno Svež

NARAVNAJTE — The Lucky Strike Final Orkester vsak torek, četrtek in soboto zvečer po N. B. C. omrežju.

©1931, The American Tobacco Co., Mfrs.

Ivan Jontez:

V OGNJENEM OBROČU

Iz zapiskov kmečkega mladeniča

Soseda, ki je sama in ne bo nikogar izgubila, pravi, da je norica. To me je ujezilo. "Tudi vi bi noreli, če bi bili v njeni koži!" sem jo zavrnil. "Seveda, čemu neki?" se je zmrdnila. "Saj če moža vzamejo, to še ni tako hudo, da bi moral človek noreti! Saj ji ga še niso ubili!"

Kaj sem hotel? Prerekati se z njo? Ni vredno. Taki ljudje, ki ostanejo hladni v očigled tuji nesreči, zaslužijo samo prezir.

Jok, stok, solze in preklinjanje kamor stopiš.

Človeku se mora storiti inako, ko vidi vso to nesrečo in žalost, ki je padla na nas tako hitro in trdo. Žene, matere, sivi starčki, ki jim je gruda izžela že skoro ves življenski sok, otroci, ljubice, vsi se zvijajo v bolečini grenkega slovesa in z njimi trpim tudi jaz. Sicer ne gre nihče od naših v vojsko, — oče je v Ameriki, mi, njegovi otroci pa smo še premladi — a me vseeno boli in solze mi silijo v oči, ko zrem na vso to žalost in trpljenje.

Pri dopoldanski maši v naši prostorni cerkvi je bilo toliko ljudi kakor ob največjih praznikih; cerkev je bila natlačeno polna prestrašenih in zdvojenih kmetov, kmetic in njihovih otrok, ki so prišli prosit Vsemogočnega, naj varuje njihove drage najhujšega: smrti. Jaz sem stal na koru in množica pod menoj se mi je zdela kot morje glav, ki se priklanjajo in valovijo pod silo strašnega viharja. Zdihovanje in pritajeno ihtenje . . . Vroče prošnje, ki morda ne bodo uslišane . . . Sama žalost in strah pred grozno šibo, ki pada na nas . . .

Širok pramen solnčne svetlobe je razsvetlil z dimom kadila napolnjeno svetišče, da je izgledalo prijaznejše in znosnejše. Jaz sem se oddahnil. Lažje se prenaša pogled na nesrečo, če sije solnce . . . Pri zakristiji pa je zajokal zvonček in takoj zatem se je prikazal sivolasi župnik ter počasnih korakov stopal proti prižnici.

Morje človeških glav se je hipova umirilo in v cerkvi je zavladala popolna tišina. Tolažnik je prišel . . .

Oče naš . . . Cerkvena oznanila . . . Nato pridiga.

Ne vem, če so vsi ti ljudje, ki so bili zbrani v hiši Gospodovi danes, že kdaj tako verno poslušali in tako rekoč goltali besedo božjo . . . ? Mnogi skoro gotovo še ne . . . Ampak ob uri nesreče so potrebni tolažbe tudi brezbrižneži . . .

Pridiga ni bila dolga. Naš župnik je vedno bolj kratek v svojih pridigah. Kaplan je drugačen. Dolgovezen in ostrega jezika. Zjutraj je on maševal in pravili so, da je bila njegova pridiga polna žolča in šibajoča. Da smo preveč grešili, zato nas je Bog udaril s svojo šibo, je dejal. Da moramo mirno prenašati vse gorje, ki bo prišlo na nas in da ne smemo godrnjati nad božjo kaznijo, katero smo trikrat zaslužili.

"Svarili smo vas, niste hoteli poslušati, zato boste zdaj trpeli!" je kričal.

Možem in fantom, ki se poslavljajo od svojih dragih, morda za vedno, je zabičeval, naj brez godrnjanja prenašajo vse težave vojnega življenja ter se hrabro borijo za vero, dom, cesarja . . . Tistim, ki bodo morali položiti svoja mlada življenja na oltar domovine, je obljubil nebesa . . . Za bodoče vdove in sirote ni imel tolažilne besede . . . In tako naprej.

Kaplan je mlad, poleg tega je goreč klerikalec. Pravijo, da je dobro zapisan pri cerkvenih gospodih v Ljubljani. Župnik pa ne prav posebno dobro . . . Star je že in tudi ni posebno vnet za politiko. Zato, pravijo, bo bržkone kmalu upokojen in njegovo mesto bo zavzel najbrž kaplan . . .

Župnik je tolažil. Naj ne obupujemo, naj raje zaupamo v Njega, ki gotovo ne bo dopustil, da bi nedolžni trpeli . . . naj z zaupanjem zremo v bodočnost, ki morda ne bo tako strašna kot si jo predstavljamo . . . in če koga izmed nas zadene neizogibna nesreča, naj jo vsakdo prenaša mirno kot se spodobi za kristjana . . . Naj nihče ne preklinja usode . . . saj On, brez katerega volje ne pade niti las z glave, ve kaj dela . . . in zakaj . . . Može in fante pa je prosil, naj ne izgubijo vere in zaupanja Vanj in naj se varujejo, da jih vrtinec razbrzdanosti, ki izbruhne tekom vsake vojne, ne pograbi in odnese v pogubo, telesno in duševno . . .

Mnogo dobrih svetov jim je dal . . . žene, matere, očete, otroke in neveste njihove pa je tolažil, bodril kakor zna le on . . . in preje sklonjene glave so se dvignile, v očeh je zagorelo tisoč upanj . . .

Dober je naš župnik, čisto drugačen kot župnika dveh najbližjih sosednih fara in kot naš kaplan, ampak meni se je zdelo, da so mu šle besede le nerade in s težavo z jezika, da sam ni verjel svojim besedam . . . Ne vem, kako da mi pride na misel kaj takega, ampak ne morem si pomagati . . . Preveč žalosti in bojazni sem videl v njegovih očeh in njegov glas me je spominjal na glas ubitega zvona . . . ni bil čist, jasen kot drugekrati . . .

Po končani službi božji so se zbrali pred cerkvijo možje in fantje — kot navadno vsako nedeljo. Možje so se polglasno pomenkovali med seboj, fantje so ogledovali iz cerkve hiteča dekleta ter se šalili . . . ampak pomenki in šale niso prišle od srca . . . Vse je bilo nekam prisiljeno. Dasiravno je bil lep solnčen dan, se mi je vendar zdelo, da nad vsem stvarstvom visi težak črn oblak, ki preti s pogubo, uničevanjem, razdeljanjem . . . Tudi zrak je postal težak, njegov pritisk na možgane in srca ljudi se je podesetril . . .

Tako mladi fantje! Še začeli niso dobro živeti, a že visi nad njimi grozeča senca smrti! In možje, v svojih najlepših letih, krepki, zdravi, polni življenja . . . koliko jih pride nazaj . . . ?

Ni se še dobro začelo, a že slutim, da je vojna še strašnejša kot sem si jo predstavljal in da si človek sploh ne more natančno predstavljati vseh njenih strahot in grozot . . . In v moji duši se budi vprašanje: Ali je vojna potrebna? In čemu? Ali bi ne mogli živeti brez tega groznega klanja in uničevanja? Ali je to res božja šiba? Ali kaj? Kaj? Čemu? Ali smo taki grešniki? In kaj je z nedolžnimi? Ti bodo morali trpeti prav tako kot krivci, mogoče celo več . . . Ali, ali — — —

Ne vem si odgovora. Zdi pa se mi, da nam vse to ni potrebno, da bi bili srečnejši brez tega, da bi bilo bolj pravično, če bi Bog udaril s šibo kazni le grešnike, nedolžnim pa prizanesel . . . A vse kaže, da jim ne bo prizanesel . . . Vsi bomo morali trpeti, prav tako kot mora človeštvo trpeti zaradi greha prvih staršev . . . Skoro bi rekel, da to ni prav, ampak saj ne smem . . . Bog že ve kaj dela . . .

Popoldne sem šel iz vasi tja proti gozdu, ki obrobija naša lepa polja. Pot me je nanesla mimo Medenove gostilne. Pogledal sem skozi okno.

(Dalje prihodnjič.)

Milan Medvešek:

RUDARJEVA HČI

"Prišel bo, mora priti, ker vse skupaj so bile sanje — fata morgana in nič drugega!"

On ni prišel, toda prejela je njegovo pismo. Razburjena je odprla in iz njega je padel denar-dolarji. Čitala je:—Priloženo pošiljam denar za zdravnika, preostanek porabi po svoji volji. — Ne povprašuj po meni, ker danes odpotujem v San Francisco.—Vživi se v položaj in ne huduj se preveč name. Kaj hočeš, taki smo. —

9.

Čas beži kakor ubežne sanje. Od Doriana ni bilo več nobenega glasu. Anica je bila popolnoma v svoji bridkosti. Še ko je bila otrok, jo je prešinjavalo materino čustvo in sedaj se ni mogla odločiti, da bi šla k zdravniku.

V težkih urah zapuščenosti in razdvoja je prejela Dolfovo pismo. On ji je pisal:

Draga Anica! Prejel Tvoje pismo. Oprosti, da Ti šele sedaj odgovarjam. Takoj po prejemu Tvojega pisma nisem bil zmožen odpisati. Strašna skoraj nemogoča se mi je zdela Tvoja izpoved. Ko sem prebral pismo, sem dobil hud udarec v srce in zdelo se mi je, da se podira vse moje življenje. Tako nenadoma, tako nepričakovano je vse to prišlo. Prej bi verjel v polom sveta kakor pa v polom svoje sreče. Kako težko in trdo je bilo spoznanje, da nisi več moja, Anica, vendar uvidel sem, da je najbolje udati se v položaj, kakršen je. Koliko sem pretrpel, Ti ne bom opisoval, ker vem, da s tem položaja ne izboljšam. V pismu me prosiš, naj Te ne sodim krivično. Ne, ne, draga Anica, nikdar se ne bi drznil te soditi krivično in slabo. Vem dobro, da si plemenita duša in jaz nimam pravice obsojati Tvojega življenja. Tvoje prijateljstvo sprejemam z najglobokejšim spoštovanjem in naj se zgodi karkoli, pomni, da Te Dolfi še vedno ljubi in bo pripravljen dati zate tudi življenje — — —

Ko je pismo prebrala do konca, je zopet pričela bolestno ihteti.

"Ti dobri Dolfi, nisem se motila o tebi. Razumeš me in odpuščaš. Popolnoma si se udal v svojo nesrečo. O bog, da sem se mogla srečati s človekom, kateri je kruto, ne da bi imel usmiljenje, razdrl in poteptal najino življenje!"

Dan za dnem noč za nočjo je brskala v neplodnem premišljevanju po svoji raztrgani, bolni duši. Zgodilo se je večkrat, da je sanjala o Dolfu. Sanje so se razvijale: postala je njegova žena in mlada, srečna mati malčka, katerega sta oba globoko ljubila. Srečna je bila v sanjah, družinska sreča jo je božala in poljubljala mehko na obraz. Dolfa je ljubila kakor nekdaj, vse njeno romanje po tujini je bilo pozabljeno, izbrisano iz sanj. Ko se je ob takih trenotkih zavedla realnosti, je zaječala in tiho prosila v temno noč:

"O zlate sanje, povrnite se, ne pobegnite, ostanite z menoj in me zazibajte ponovno v njegovem naročju!"

Dorianova slika je temnela vedno bolj, Dolfova je žarela svetlejše. Kmalu se je zavedla, da zopet hrepeni po Dolfu. Njegovo pismo je prebirala vedno iznova. Včasih je že upala na novo življenje, toda otrok, otrok, dasiravno še ne rojen, je stal pred njo, kakor strog sodnik.

"Ne, ne, nisem vredna nove sreče, moj greh je prevelik!"

Končno, po dolgem boju, se je odločila iti k zdravniku.

* * *

Temna čakalnica pri zdravniku.

Mlada dekleta sede na nizkih stolih in divanih. Bile so mračne, nervozne, molčeče — z bolnimi, žalostnimi očmi. Vsa ta dekleta so ljubile s strastjo, kakršno dekleta razodevajo v ljubezni. Ob prvem prevaranju so postale obupane in ko so prebolele prvo razočaranje, so postale hladne in brezčutne in polagoma so padale globlje in globlje v brutalno hlastanje burnega, velemestnega življenja. Navadile so se takšnega življenja in živeti z drugih spolom jim je bila življenjska potreba.

Sedaj čakajo v zdravnikovi čakalnici — okužene, zastrupljene, izživljene, bolne in noseče. V njih telesih ni več dražljive nežnosti. Ubite so od nočnega, izžemajočega življenja, njih obrazi so odurni, oči topo bulijo v svet. Nekdaj deviške, idealne, privlačne — sedaj razbrzdane, resignirane, odbijajoče.

V čakalnico je stopila Anica. Njena prožna in ponosna hoja je vzbudila namah dekleta iz njih topega premišljevanja. Strmele so v njo in njih izsehle ustnice ter mračne, bolne oči so zavidljivo vpraševale:

"Kaj ti, zdravo in ponosno dekle, tukaj iščeš? Ne izgledaš naše vrste in tvoja prisotnost nas žali, ponižuje, boli!"

Anica je videla v njihove bolne oči in smilile so se ji. Skromno je sedla v najtemnejši kot čakalnice in jih sočutno opazovala.

Zdravnik se je pojavil na vratih ordinacijske sobe in zamomljal: "Next?"

Ko je Anica zaslišala njegov glas, se je naenkrat zavedla svoje prisotnosti in mrzla zona jo je spreletela.

Ena izmed čakajočih deklet je vstala in izginila za vrati ordinacijske sobe. Tako se je ponavljalo venomer. Ena ven, druga noter.

Anica je čakala dolgo, zelo dolgo. Globoko se ji je vsesal nepopisen strah pred zdravnikom in vsem, kar se ima zgoditi z njo v kratkem.

Končno je prišla na vrsto. Že je hotela pobegniti, toda bilo je prepozno. Vse sile je zbrala, da prežene strah. Stopila je pred zdravnika in mu v kratkih stavkih razložila ves položaj. Čakala je njegovega odgovora, toda on je molčal, njegove oči so prodirale in rile po njenih očeh. Končno je pričel govoriti:

"Hm . . . well, gospodična, upam, da se bo ta stvar dala lepo urediti."

Ukazal ji je, naj se sleče. — Pohotno jo je ogledaval, njena mehka nagota ga je razburjala. Že dolgo ni imel pred seboj tako lepe ženske kakor je bila Anica. K njemu so se hodile zdraviti dekleta brez vsake privlačnosti, otopele in sedaj naenkrat je stala pred njim dekle polna mladega življenja, privlačnosti in nežnosti.

"Well, gospodična, vse se bo lepo uredilo, toda operacijo izvršim jutri, danes pa vam stavim gotove pogoje. Naj vam povem odkritosrčno . . . toda to je neobhodno potrebno . . . namreč, da se mi vdate prej, ker to ugodnejše upliva na vaše telo pred operacijo . . ."

"Nisem vas razumela dobro, je rekla začudeno in prestrašeno.

Pojasnil ji je ponovno. Sedaj je spoznala s kakšnim človekom ima opraviti. Skočila je k obleki in se pričela hitro oblačiti.

On jo je skušal zadržati in ji odločno pojasnjeval, da je to neobhodno potrebno z zdravstvenega stališča.

"Nesramni slepar, žival ste in ne zdravnik!"

"Toda, ne razumete me pravilno."

"Niti besede več! Vaš namen sem slutila, takoj ko sem vam pogledala v oči!"

Zdravnik je sedaj spoznal, da ima opraviti z inteligentnim, moralno nepokvarjenim dekletom in skušal se je na vse načine opravičiti, vendar je bilo zaman.

Druga čakalnica, drug zdravnik, druga dekleta. Ta čakalnica je bila popolnoma podobna prvi; ubita dekleta, zdravnik je bil istega degeneriranega karakterja kakor prvi. Z Anico se je zgodilo prav tako kakor prvič.

Čas je tekel hitro. Anica je bila še vedno v nosnem stanju. Ni vedela kaj bi storila. Za srečo in novim življenjem je vedno bolj hrepenela, na Dolfa je mislila noč in dan. Sleherna njena misel je bila posvečena njemu. Velikokrat bi mu rada pisala in se mu izpovedala, vendar tega ni storila, ker se je bala, da bi nastal neprodiren zid med njima.

"K zdravniku moram!" se ji je ponovno vračala misel, in naj se zgodi karkoli.

Nekje je dobila naslov nekega starega, dobrega zdravnika. Brez ovinkov mu je povedala vse.

"Da, da, gospodična, popolnoma vas razumem. So nekateri zdravniki, ki ne zdravijo iz poklica, ampak iz čisto materijalnih ozirov in pri tem se najdejo taki zdravniki, ki se poslužijo vsakega lepega, mladega dekleta za svoje pohotnosti. Dekleta seveda, ki se nahajajo v takem položaju, pristanejo na vse, samo da se rešijo iz svojega mizernega stanja. Ti nesramneži to dobro vedo, tako da je postalo pri njih že nekako pravilo, ki pravi: dekle, najprvo dobro plačaj in za nameček mi posodi svoje telo!"

Anica je videla, da ima poštenjaka pred seboj in ga prosila:

"Doktor, prosim vas, rešite me iz tega položaja, plačala vam bom pošteno za vaš trud in vašo dobroto."

"Zelo rad bi vam pomagal, vendar bojim se, da je prepozno in lahko nastane nevarnost, da podležete operaciji," je on skrbno svaril.

"Ne skrbite, doktor, močne narave sem, s trdno voljo bom vse prenesla. Navajena sem trpeti, v trpljenju sem zrastla."

"Well, če je temu tako, potem bom skušal storiti vse, kar je v moji moči. Jutri dopoldne pridite k meni v urad. — Še nekaj! Predno storim operacijo, zahtevam od vas, če bi nastale eventuelne komplikacije radi tega, da ne izdate mojega imena, ker jaz s tem riskiram svojo čast in službo."

"Ne bojte se. Naj se zgodi karkoli že, vašega imena ne povem nikdar!"

Zdravnik je vedel, da bo držala besedo.

(Konec prihodnjič.)

KUPITE SEDAJ!

Več kot pol sezone je že minulo

KALIFORNIJSKO GROZDJE ZA MOŠT

KALIFORNIJSKO GROZDJE ZA MOŠT je sedaj na trgu. Z pošiljatvijo istega se je letos pričelo tri do štiri tedne poprej kot lansko leto. Letošnji pridelek grozdja je mnogo manjši kot lani. Deževje v sedanji sezoni bi imelo uničujoč vpliv na zmanjšane pošiljatve.

Prav sedaj je čas, da si nabavite potrebno grozdje po zmernih cenah. Z pošiljanjem grozdja za mošt se bo končalo poprej, kot se boste tega zavedli.

Kalifornijske grozdje za mošt vsebuje letos več sladkorja kot prejšnja leta.

Naročite si od svojega trgovca z sadjem Zinfandel, Alicante, Muscat, Petite Sirah, ali druge vrste grozdja, predno bo prepozno. Letošnji pridelek grozdja je zgodnejši in tudi manjši.

Pomnite, da grozdni sok za domačo uporabo je postavno dovoljen.

CALIFORNIA GRAPE CONTROL BOARD, Ltd.

SAN FRANCISCO, CALIFORNIA

Representing 85% of the entire California Grape Production

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE. ALI STE NAROČENI NANJ?

STAR IN ZVESTI PRIJATELJ

je ta poznana banka vsem svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona obavlja vseh vrst bančne posle in prodaja "šifkarte" vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.

Vaši prihranki so zavarovani pri

KASPAR AMERICAN STATE BA

1900 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, IL

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, umijaško delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA